

Kırsal Turizm ve Gaziantep Arkeolojik Değerleri

Elmas BULUT^{1*}

Mustafa Yaşar ŞİMŞEK²

¹ Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği A.B.D., Gaziantep, Türkiye

² Gaziantep Üniversitesi, Turizm ve Otelcilik M.Y.O, Otel, Lokanta ve İkram Hizmetleri Bölümü, Gaziantep, Türkiye

*Sorumlu yazar

e-posta: elmasbulut@outlook.com

Geliş Tarihi: 16 Temmuz 2014

Kabul Tarihi: 02 Eylül 2014

Özet

Bu çalışmanın amacı, son yıllarda büyük gelişme gösteren kırsal turizmin sürdürülebilirliği açısından önemini vurgulamaktır. Küreselleşme olgusunun hız kazanmasıyla birlikte insanların turizm sektörüne olan ilgisi de artmıştır. Günümüzde eğitim seviyesinin yükselmesiyle, farklı bölgelerdeki hatta farklı ülkelerdeki doğal güzellikleri, kültürel özellikleri görüp tanıma ve öğrenme isteği artmıştır. Bunun sonucunda Alternatif Turizm çeşitleri ortaya çıkmış ve insanlar deniz turizminden çok; doğal, kültürel, arkeolojik ve tarihsel zenginliklere yönelmiştir. Alternatif turizm çeşitlerinden biri olan Kırsal turizmin de önemi artmıştır. Türkiye bu yönden oldukça zengin bir ülke konumunda olduğu gibi; Gaziantep ili de Türkiye'deki doğal, arkeolojik ve kültürel mirasın en güzel örneklerine sahip olan bir ildir. Sanayi ve ticaret alanındaki büyük yatırımları ve büyümesi ile Türkiye ekonomisinde önemli bir yere sahip olan Gaziantep kırsal alanları ile de dikkat çekmektedir. Gaziantep ilinde kırsal turizm faaliyetlerinin uygulanması sonucunda ilde, istihdam ve refah düzeyi artmış; aynı zamanda kırsal alanlardan büyük şehirlere göç engellenerek belirli bölgelerdeki nüfus yığılmaları engellenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kırsal Turizm, Sürdürülebilir turizm, Gaziantep , Arkeolojik Değerler

Rural Tourism and Gaziantep Archaeological Values

Abstract

The purpose of this study is to lay emphasis on the significance of recently improving rural tourism in terms of sustainability. Along with the speeding globalization, there has been an increasing interest for tourism sector. As a result of the rise in the educational level, people have an increasing demand for seeing and getting to know the natural beauties and cultural features of different regions and countries. Consequently, alternative tourism types have occurred and people have turned towards natural, cultural, archeological and historical wealth instead of sea tourism. One of the alternative tourism types, Rural Tourism have also risen in importance. As Turkey is quite rich in terms of these resources; Gaziantep province hosts the finest natural, archeological and cultural heritage in Turkey. Gaziantep, which occupies an important position in Turkey's economy together with sizable investments in the field of industry and commerce and its growth, draws attention with its rural tourism activities. As a result of applying these activities, employment and welfare in the province have improved; and accumulation of population in certain areas has been prevented through hampering immigration from rural areas to big cities.

Key Words: Rural Tourism, Sustainable Tourism, Gaziantep, Arkeolojik Değerler

GİRİŞ

Dünyadaki hızlı değişen ekonomik, siyasal ve teknolojik gelişmelere paralel olarak, turizm sektörünün ülkeler üzerindeki faydaları fark edilerek ülkeler arasında rekabet artmış, değişen istek ve ihtiyaçlar doğrultusunda uluslararası turizm hareketlerinde gelişmeler meydana gelmiştir. Bunun sonucunda ise alternatif turizm türleri ortaya çıkmıştır. Bu alternatif turizm türlerinden birisi de kırsal turizmdir. Kırsal turizm, dünyada ve Türkiye'de sürdürülebilir turizm hareketleri içerisinde giderek daha fazla ilgi gören ve gelişmekte olan bir turizm çeşididir [1].

Kırsal turizm; çiftlik turizmi, köy turizmi, yayla turizmi, tarımsal turizm, ekoturizm gibi çeşitli isimlerle anılmıştır[2].

Kırsal turizm en basit tanımıyla; "kırsal alanlarda gerçekleştirilen turizm faaliyetleridir. Genel bir tanımlamayla kırsal turizm; insanların sürekli ikamet ettikleri yerlerden dinlenmek ve farklı kültürlerle bir arada bulunmak amacıyla kırsal bir yerleşmeye giderek oradaki yöreye has etkinliklere

katılmalarıyla gerçekleşen bir turizm türüdür. Boş zaman geçirme, rekreasyon veya kırsal hayatı tanımayı içermektedir [3].

Kırsal turizm, insanların yoğun iş ve stresli şehir yaşantılarından kurtulup, rekreasyon veya akraba ziyaretleri için günübirlik, hafta sonu veya mevsimlik ziyaretleri sonucu ortaya çıkan, doğal hayat ve tarımsal değerlere duyulan ilgi sebebiyle geliştirilen turizm çeşididir [4].

Kırsal turizm özellikle gelişmekte olan ülkelerde kırsal alanlarda yaşayan ve geçimini tarım ve hayvancılıkla geçiren kırsal nüfusa yeni iş imkânları sağlar ve bölgenin kalınmasında önemli rol oynamaktadır. Sürdürülebilir turizm anlayışına en iyi uyum gösteren turizm çeşidi kırsal turizmdir. Bu nedenle kırsal turizm doğal yaşamın, kültürel mirasın korunmasında ve dünyaya tanıtılmasında önemli rol oynar.

Kırsal turizm faaliyetleri sadece nüfusu az olan köy ve kasabalarda değil, aynı zamanda şehirlerde tarımsal faaliyetlerin yoğun olduğu yerlerde de yapılabilmektedir. Kırsal turizm hareketlerini arttırıcı asıl etken ise şehirlerdeki yoğun gürültü ve çevre kirliliğinin insanlar üzerindeki olumsuz etkileridir. Kırsal alanlar kişiler üzerinde beden ve ruh sağlığı üzerinde olumlu etkiler yaratmaktadır. Kırsal turizm faaliyetleri sayesinde ise çevreyle uyumlu, tarımsal faaliyetlerin yoğun olduğu bölgelere olan talep artmaktadır. Bu da o bölgenin kalkınmasını ekonomik anlamda arttırmaktadır [1].

Kırsal kalkınmanın ana amacı; kırsal alandaki nüfusun gelir düzeyini arttırarak yaşam standartlarını yükseltmektir. Kırsal alanlarda, insan kaynaklarının geliştirilmesi, kırsal nüfusun gelirini arttırıcı ekonomik etkinliklerin desteklenmesi, yaşam kalitesinin iyileştirilmesi, önem taşımaktadır. Bu nedenle kırsal alan kalkınmasında önemli rol olan tarım sektörünün gelişimi üzerinde yoğunlaşan politikaların yanı sıra , kırsal sanayi ve içerisinde kırsal turizmin de yer aldığı kırsal hizmet sektörlerinin geliştirilmesine yönelik politikaların üretilmesi gerekmektedir[5].

Kırsal Turizmin Etkileri

Son zamanlarda kırsal alanlara yönelik yeni avantajlar ortaya çıkmıştır. Doğa ve peyzajın korunmasına, tarihi yapılarla ve geleneksel kırsal toplumlara verilen önem artmıştır. Şehir yaşamının olumsuzluklarından dolayı doğal ve kırsal alanlara doğru başlayan yoğun ilgi sonucunda turizm pazarı kırsal alanlara ve kırsal faaliyetlere yönelmiştir [4].

Kırsal turizm, hem kırsal yerleşimlere hem de doğal kaynaklara dayalı bir turizm türüdür. Bundan dolayı kırsal alanlarda, doğal çevrenin korunması ve sürdürülebilir turizm gibi önemli katkıları vardır. Ayrıca yerel bölgenin ekonomik olarak gelişmesini sağlar ve orada yaşayan insanlara istihdam olanağı yaratır[2].

Kırsal turizmin etkileri; "Ekonomik, Fiziksel Çevre ve Sosyo-Kültürel" etkiler olarak açıklanacaktır.

Kırsal Turizmin Ekonomik Etkileri

Kırsal turizmde, turizm harcamalarının ekonomi içindeki önemi ya da etkileri, içinde yer aldığı ekonominin yapısına, dövizin dolaşım hızına, kişilerin tüketim ve tasarruf eğilimlerine bağlıdır [4].

Ülke ekonomisi açısından kırsal turizm, bir kazanç kaynağı olup, döviz girişi sağlamaktadır. Bunun yanı sıra bölgeler arası eşitsizliğin giderilmesi, gelişmekte olan ülkelerde yeni iş ve meslek alanlarının açılmasından dolayı işsizliği azaltılması, tarım, ulaştırma, hizmetler ve turizmle ilgili ticari faaliyetlerin canlılık kazanması açısından da büyük öneme sahiptir. Kırsal turizmin; Yöre halkına gelir sağlama, kırsal yöredeki kadının istihdamı, köyden kente göçü engelleme ve istihdam yaratma, turizm sezonunu uzatma ve diğer turizm türlerini canlandırma, diğer sektörleri canlandırma, kırsal yörenin tanıtımı, gelir yaratıcı etki, yatırımların artması, yerel beşeri ve ekonomik olanakların artması, yabancı sermaye girişi, sermaye akımı gibi olumlu ekonomik etkileri vardır [6].

Kırsal Turizmin Fiziksel Çevre Etkileri

Turizm ve çevre ortak bir ilişkiyi simgeleyen kavramlardır. Çevre, turizm kaynağı olma özelliği taşıırken, turizmin var olması için çevrenin yaşaması gerektiği, doğanın ve çevrenin aleyhine gelişen bir turizmin kendi kaynağını tüketeceği açıktır. Başarılı bir turizm faaliyeti için temiz ve düzenli çevreye ihtiyaç vardır [7]. Kırsal turizm özellikle son yıllarda sürdürülebilir turizm açısından önemli bir kavram haline gelen, doğaya zarar verilmeden gerçekleştirilmesinden

dolayı artan potansiyele sahiptir. Kırsal turizm, hem kırsal yerleşimler hem de doğal kaynaklara dayalı bir turizm türü olduğundan doğal çevrenin korunmasına önemli katkılarda bulunmaktadır.

Turizm altyapı, konut ve çalışma koşullarının iyileştirilmesine neden olur ve bu olumlu gelişmeler de yörede yaşayan halkın yararına olacaktır. Kırsal yörelerin turizme açılmasıyla, yöre insanı, kirli bir çevrenin pazarlanamayacağını ve turist çekemeyeceğini bildiğinden dolayı doğal çevrenin korunmasına özen gösterecektir [8].

Kırsal Turizmin Sosyo- Kültürel Etkileri

Kırsal alanlardaki turizm faaliyetlerinin gelişmesiyle birlikte turistler, eğlence, yeme-içme, merak, spor ve dinleme gibi ihtiyaçlarını gidermek amacıyla yerli halkla temasa geçip, çeşitli ilişkiler kurmaktadır. Bu sebeple turizmin toplumsal yapı üzerindeki etkilerinin anlaşılabilmesi için, turizm olgusunun birey, sosyal yapı ve kültür üzerindeki etkilerinin de bilinmesi gerekmektedir. Bu kapsamda kırsal turizmin geliştiği alanlarda turist, turizmci ve yerli halkın bir arada yaşamasından kaynaklanan ilişkilerin yapısının da ele alınması gerekmektedir. Turizmin toplumsal değişime etkileri, bireysel davranış, aile etkileri, toplu yaşam, ahlaki tutumlar, değer sistemleri, örf ve adetler, geleneklerin değişimi, toplumun örgütlenmesindeki değişikliklere katkıları, sosyal etkiler yoluyla olmaktadır. Bu ilişkilerin yapısı aynı zamanda yöredeki toplumsal yapının değişiminde de önemli etkilere sahiptir [9].

Kırsal Turizmin Arz ve Talebi

Kırsal turizmin talep cephesinde doğa ve çevre değerlerine ek olarak yerel kültürle tanışmak isteyen bir tüketici kitlesi bulunmaktadır. Yöresel alışkanlık, tutum, davranış ve ilişkilerle tanışmak bu tüketici grubunun temel beklentileri arasında yer almaktadır. Kırsal turizmde ait arz unsurları incelendiğinde tüketici beklentilerini karşılamak için; doğal, çevresel ve tarihsel çekicilikler, Otantik özelliklerini koruyan halk, Yerel, kültürel özelliklerin turizmle uyumlaştırılması ve turizm bilinci, ülke, bölge ve yerel yönetimin konuya ilgisi, ulaşım konaklama, yiyecek, içecek hizmetlerinin uluslararası ve ulusal standartların altında bulunmaması gibi özelliklere sahip olması gerekmektedir İnsanları kırsal turizme yönlendiren nedenler ekonomik, toplumsal, kişisel olduğu gibi, kırsalın da sahip olduğu bazı kaynaklar insanları buraya çekmektedir. Bu iki seçenek, birbirini tamamlamakta, fakat kişilerin tercihlerine göre değişmektedir [10].

Kırsal turizm talebini etkileyen faktörler

Günümüzde tatilden beklentilerin değişmesi, Yeni tatil anlayışlarının ortaya çıkması ve bunların topluma mal olması,

Kentsel yaşamın giderek daha stresli, baskıcı ve kurullarla dolu olması,

Deniz kıyılarının aşırı kullanımı nedeniyle kirlenmesi,

Kentsel nüfusu %80-90' lara varan ülkelerde, insanların kentlerden kırsal alanlara yönelmeleri,

Gelişmiş ülkelerde nüfus fazlalığı, orta ve yaşlı nüfusun çoğunlukta olması ve bazı hastalıkların tedavisinde kentlerden uzaklaşma gibi nedenlerden dolayı insanların büyük kısmının havası temiz, kalabalık olmayan ortamları tercih etmesi,

Kentlerde yaşayan insanların bir kısmının kır kökenli oluşu nedeniyle, düzenli ve sürekli olarak aynı yerlere ziyaretlerin yapılması,

Az ve orta gelirli kesimin, başta yer ve konaklamayla ilgili harcamalarında ekonomik gelirlerine uygun kırsal alanları tercih etmesi, gibi etkenler sayılabilmektedir [10].

Kırsal turizm arzını etkileyen faktörler

Su kaynakları yeterli, kaliteli ve temiz olmalı,

Ulaşım olanakları çeşitli ve kolay, alt yapı hizmetleri tamam olmalı,

Konaklama olanakları ucuz olmalı, telefon, sıcak su, televizyon gibi konfor olanaklarını sunmalı, Kırsal yapılar, kırsal etkinlikler otantik olmalı ve geleneksellik ön planda hissedilmeli,

Doğal güzellikler, ilginç oluşumlar bulunmalı ve korunmuş olmalı,

Tarihsel ve kültürel değerler bulunmalı ve korunmuş olmalı, Spor etkinlikleri için uygun ortamlar olmalı,

Hizmetler, merkezi veya yerel örgütsel bir yapıda verilmeli, sağlık, güvenlik gibi konularda garanti sağlanmalı,

Hizmetler belirli standartta olmalı, ücretler abartılı olmamalı, turisti çekecek zengin animasyonlar yaratılmalı, ve yakın çevre gezileri için olanaklar olmalı,

Kırsal halk, turisti seven, bu işi gönüllü yapan turizmi kabullenmiş olmalıdır [10].

Kırsal Turizm Politikaları

Kırsal kalkınma projelerinin amacı; kırsal alanlardaki tarımsal faaliyetlerin ve gelirin artırılmasıyla refah düzeyinin yükseltilmesidir. Kırsal alanların kalkındırılması ve kırdan kente göçün önlenmesi amacıyla hem merkez köyler hem de özel idareler, köylere hizmet verme birlikleri, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları gibi yerel idarelerce yürütülen projeler geliştirilmiş ve uygulanmaya çalışılmıştır.

Türkiye’de 1955’lerde başlayan kentleşme süreci; tarımda makineleşmenin artması, haberleşme ve ulaşım alanındaki gelişmeler ve kırsal alanlara yeterli altyapı yatırımlarının yapılamaması gibi nedenlerden dolayı hız kazanmıştır. Bu durum, hızlı kentleşmeye uygun durumda olmayan büyük kentlerde, çarpık kentleşme ve fiziksel yapının bozulmasına neden olmuş aynı zamanda, kentlerde yaşama isteği; kırsal alanların terk edilmesine, kentlerin kalabalıklaşmasına neden olmuştur [7].

Oysa Türkiye’de sanayileşme hızı, gelişmekte olan birçok ülkeye göre daha fazla olmasına rağmen, kentteki işsizlik oranı kırsal kesimden daha fazladır. Bunun nedeni ise kentte ortaya çıkan iş olanakları kırdan göçü karşılayacak durumda değildir. Batılı ülkeler, fazla nüfusu tarımdan çekmek, tarımdan çekilen nüfusu yine bulunduğu yerde, fakat tarım dışı ekonomik çalışma alanlarında istihdamını sağlamak, böylece o yörelerin ekonomik açıdan daha fazla gelişmiş bölgelere göç etmesini önleyerek halkı bulunduğu yerde kalkındırmak için “agritourism” adı verilen politikaları uygulamıştır [7].

Türkiye’de tarım ve kırsal kalkınmayı destekleme kurumu, Amasya, Çorum, Kahramanmaraş, Diyarbakır, Erzurum, Hatay, Kars, Konya, Şanlıurfa, Samsun, Sivas, Trabzon ve Tokat illerinde kırsal turizmi desteklemektedir. Bu destek kapsamında mikro girişimciler veya çiftçiler tarafından kurulacak pansiyon, “yatak ve kahvaltı” konaklama ve restoran hizmetlerinin gelişimi, çiftlik turizmi tesislerinin kurulması ve geliştirilmesi ve turistik rekreasyonel faaliyetler için kurulan tesislerin gelişiminin desteklenmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda yapım işleri, makine-ekipman alımı, bilgi sistemleri alımı, hizmet alımı, proje görünürlük harcamaları konusunda destek verilmektedir [11].

Türkiye’de 1960’lı yılların başında planlı kalkınma dönemine girilmiş ve beşer yıllık kalkınma planları hazırlanmaya başlanmıştır. Bu dönemde DPT tarafından hazırlanan ilk beş yıllık kalkınma planı, 1963 yılında uygulamaya başlamıştır. 1963 yılından günümüze kadar toplam on adet kalkınma planı hazırlanmıştır. 2005 yılı sonunda, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı dönemini tamamlanmış, dokuzuncu Kalkınma Planı, 2006 yılında onaylanıp 2007-2013 yılları arasında kapsamaktadır. Onuncu Kalkınma planı ise 2014- 2018 yıllarını kapsamaktadır.

Ülkemizde kırsal turizmle ilişkilendirilecek politikalara Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’ndan itibaren rastlanmaktadır. Bunlar; Doğal-tarihi- arkeolojik- kültürel varlıkların korunması, turizmin mevsimlik ve coğrafi dağılımını iyileştirilmesi, dış pazarlarda değişen tüketici tercihleri dikkate alınarak kış, av ve su sporları, festival, sağlık, termal ve gençlik turizmi gibi alternatif turizm potansiyelinin değerlendirilmesi gibi politikalar [5].

Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında, kırsal alanların kalkınmasında kırsal turizmin olumlu etkisinin olduğu belirtilmiş ve raporun temel amaç ve politikalarında;

Kırsal turizme yönelik mesleki eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin başlatılması ve kırsal turizm ağının kurulması,

Uygun yörelerde kırsal turizm gücünün belirlenmesi ve kırsal turizmin öncelikli olarak uygulanacağı pilot bölgelerin ve yerleşimlerin seçilmesi,

Kırsal turizm için yerel yönetimlerin önderliğinde eylem planı hazırlanması ve sivil toplum kuruluşlarının bu alandaki etkinliklerinin desteklenmesi,

Kırsal turizm, agro-turizm ve eko-turizm olanaklarını geliştirmek üzere; Tarım ve Köy İşleri, Çevre ve Orman, Kültür ve Turizm Bakanlıkları arasında eşgüdümün artırılması

gibi maddeler yer almaktadır [11].

Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında ise, kırsal alanlarda yaşam kalitesinin sürdürülebilir bir şekilde artmasıyla bölgeler arası gelişmişlik farkını azaltılmasıyla ilgili hedef politikalar yer verilmektedir. asıl amaç ise;

Kırsal kesimdeki asgari refah düzeyinin ülke ortalamasına yaklaştırılmasıdır.

kırsal ekonominin ve istihdamın güçlendirilmesi, insan kaynaklarının geliştirilmesi ve yoksulluğun azaltılması,

sosyal ve fiziki altyapının iyileştirilmesi

çevre ve doğal kaynakların korunması

gibi amaç ve hedefler belirlenmiştir. Bu hedefler doğrultusunda ise birtakım politikalar tasarlanmıştır.

Kırsal ekonominin üretim ve istihdam yapısı tarım dışı ekonomik faaliyetlerle çeşitlendirilecek

Kırsal kalkınma destekleri tarımda rekabet gücünü iyileştirecek şekilde kullanılacak

Sosyal hizmet ve yardımlar köylere arz yönlü sunulacak

Orman köyleri başta olmak üzere, koruma alanlarının içinde veya etrafında bulunan köyler ile dağ köylerinin konumlarından kaynaklanan kalkınma sorunlarını azaltmaya yönelik üretim ve gelir tabanlı destek araçları geliştirilmesi

Kırsal alan tanımı revize edilecek ve kırsal kesimin sorunlarını çözecek yerel nitelikteki kalkınma girişimleri desteklenecektir [12].

Türkiye’de Kırsal Turizm Uygulamaları

Türkiye’de kırsal turizm kapsamında ilk örnekler 1980’li yıllarda görülmüştür. Ülkemizde 1990 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından dünyadaki turizm faaliyetlerinin değişmesine paralel olarak Yayla Turizmi faaliyetleri başlatılmıştır. Son yıllarda yerel yönetimler ve sivil toplum örgütleri tarihi, doğal, arkeolojik ve kültürel değerlerini yerli ve yabancı turistlere sunarak kırsal turizmden faydalanmak istemişlerdir [5].

Türkiye’de Marmara, Ege ve Akdeniz Bölgesinde büyük kentlerin veya gelişmiş turizm merkezlerinin yakınındaki bazı köyler keşfedilerek ziyaret edilmeye başlanmıştır. Buralar hafta sonu yürüyüşlerinde gezi güzergâhı üzerinde olup, çevrelerinde piknik yapılan ve kır lokantası olan yerlerdir. Ancak tesadüfi veya tavsiye gibi nedenlerle yapılan günübirlik köy ziyaretleri tam anlamıyla kırsal turizm sayılamamaktadır [4].

Türkiye, coğrafi konumu ve sahip olduğu doğal, kültürel ve arkeolojik zenginliklerden dolayı kırsal turizmin gelişmesi için önemli avantajlara sahiptir. Özellikle tüm mevsimlerin yaşandığı, mikro klima alanlarının bulunduğu ülkemizde kırsal turizm on iki ay yapılabilme şansını yakalamaktadır. Diğer taraftan tarımsal zenginlikler, tarım ile turizm sektörünün kolayca etkileşimde bulunmasına da neden olmaktadır [13].

Ülkemizde uygulanan kırsal turizm çalışmalarından biri “Ekolojik Çiftliklerde Tarım Turizmi, Gönüllü Bilgi ve Tecrübe Takası” projesidir. Bu proje TaTuTa, adıyla Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği’nin başvurusuyla birlikte Birleşmiş Milletler GEF Küçük 70 Destek Programı çerçevesinde 25 ayrı çiftlikte başlatılmıştır. Kırsal kalkınmayı gerçekleştirmek için yapılan bölgesel bazlı kırsal turizm uygulamaları olarak DATUR projesi örnek verilebilir [7].

Gaziantep İli ve Turizme Elverişli Mekânları

Gaziantep, Güneydoğu Anadolu Bölgesi ile Akdeniz Bölgesi’nin birleştiği yerdedir. Coğrafi sınırları ise; doğuda Şanlıurfa, batıda Osmaniye, güneyde Kilis ve Suriye, kuzeyde Kahramanmaraş, kuzeydoğuda Adıyaman, kuzeybatıda Kahramanmaraş, güneybatıda Hatay illeri ile sınırlanmıştır.

Sanayi ve ticaret alanındaki büyük yatırımları ile Türkiye ekonomisinde önemli bir yere sahip olan Gaziantep, tarihi ve turistik değerleri ile de dikkat çekmektedir.

Gaziantep, geçmişte birçok medeniyetleri bir arada barındırdığından, yörede bu medeniyetlere ait tapınak ve tarihi kalıntılar ile, İslam ve Hristiyan dünyasına ait sanatsal açıdan örnek teşkil edecek camii ve kiliseler mevcuttur. Ayrıca şehrin merkezinde bulunan Gaziantep Kalesi önemli kültür varlıkları arasındadır.

Gaziantep ilk uygarlıkların doğduğu Mezopotamya ve Akdeniz arasında bulunması ve önemli yol güzergâhları üzerinde kavşak durumunda olmasından dolayı tarih öncesi çağlardan beri, insan topluluklarına, bir geçit yeri ve yerleşme sahası olmuştur. Asurlular, Babiller, Hurriler, Büyük İskender, Romalılar, Persler, Araplar, Bizanslılar, Abbasiler ve Selçuklular, Osmanlılar gibi birçok güce tanıklık etmiştir [14]. Gaziantep ili tarih boyunca askeri ve idari toplulukların, ticaret kervanlarının gezginlerin konaklama ve geçit yeri olmuştur.

Tarih öncesi çağlardan bu yana insanoğlunun ilgisini çeken Gaziantep Höyükleri, kiliseleri, kaleleri, hanları, hamamları, camileri ve Antik şehir kalıntılarıyla zengin kültür mirası ve turizm potansiyeline sahiptir.

Günümüzde de gerek tarihi, doğal ve arkeolojik yapısı, gerekse de kültürü, folkloru ile Güneydoğu’nun en büyük, en çok ziyaret edilen ve turizm potansiyeli en yüksek olan illerinden biridir. Kültür Turizmindeki yeri kuşkusuz çok önemli olmakla birlikte, Sürdürülebilir Turizm potansiyeli kapsamında da oldukça önemli bir yere sahiptir.

Tarihi Mekânlar

Kaleler, hanlar, hamamlar, bedestenler, kasteller, müzeler, antik kent ve ören yerleri olarak sıralayabiliriz.

Kaleler

İlde en önemli kale Gaziantep Kalesi’dir. **Gaziantep Kalesi;** Kent merkezinde ve kente hâkim bir konumda bulunan Gaziantep Kalesi eski kent dokusunun yoğunlaştığı bir alanda Alleben deresinin güney kesiminde yer almaktadır. Kale ilk olarak Roma Döneminde gözetleme kulesi olarak yapılmış, günümüzdeki şeklini ise M.S. 6. yy ’da Bizans Döneminde almıştır [14]. Şehir merkezinde bulunmasının yanı sıra, kalenin Antep harbi zamanında kullanılması ve günümüzde üzerinde milli mücadele döneminde yaşanan olayları anlatan Kahramanlık ve Panorama Müzesi bulunmasından dolayı önem taşımaktadır. Bunun dışında, Runkale, Araban Kalesi ve Tilbaşar kalesi ’de mevcuttur.

Hanlar

Günümüze kadar korunabilen birçok han mevcuttur. Bunlar; Tuz Hanı, Emir Ali Han, Hışva Han, Anadolu Hanı, Kürkçü Hanı, Yüzükçü Hanı, İnceoğlu (Budeyri Hanı), Buğday Hanı, Tütün Hanı, Mecidiye Hanı, Elbeyli Hanı, Milet Hanı, Yeni Han, Pir Sefa Hanı, Şire Han ve Zeytin Hanı’dır.

Hamamlar

Hamamlar, tarihi dokusundan ve kültürü yansıttığından dolayı oldukça önemli yapılardır. Günümüze kadar kalan hamamlar şunlardır: Eski Hamam, Kervan Bey Hamamı, Naip Hamamı, Tutlu Hamamı, Şeyh Fethullah Hamamı, Tabak Hamamı ve Şehitler Hamamı.

Bedestenler

Tarihi yapılar arasında önemli yeri olan bedestenler turistlerin alışveriş yerlerinden biridir. Bunlar; Kemikli Bedesten ve Zincirli Bedesten’dir.

Kasteller

Pişirici Kasteli, Şeyh Fethullah Kasteli, İhsan Bey Kasteli.

Müzeler

Hasan Süzer Etnografya Müzesi, Mevlhane Vakıf Müzesi, Savaş Müzesi, Arkeolojik Cam Eserler Müzesi, Panorama Müzesi, Emine Göğüş Mutfak Müzesi, Beyaz Han Müzesi, Zeugma Mozaik Müzesi, Arkeoloji Müzesi ve Yesemek Açık Hava Müzesi ziyaretçilere açık durumdadır. Bunlardan gelen turist bakımından en önemli olanı ise Zeugma Mozaik Müzesi’dir. **Zeugma Müzesi;** Zeugma Mozaik Müzesi 9 Eylül 2011 tarihinde açılmıştır. Müzede; Fırat Zeugma antik kentinden çıkarılan ve şu ana kadar restorasyon ve konservasyonu tamamlanan toplam 2.600 m² mozaik, 4 Roma çeşmesi, 24 sütun, 4 heykel, 1 bronz Mars heykeli sergilenmektedir. Bugün Gaziantep’in simgesi haline gelen Çingene Kızı mozaığı ise burada sergilenmektedir. Müze dünyanın en büyük mozaik müzesi olmasından bakımından oldukça önemli ve turistlerin vazgeçilmez yerlerinden biridir. Gelen turist sayısı, 2011 yılında 79.311, 2012 yılında 101.845, 2013 yılında ise 167.401 olmuştur.

Antik Kent ve Höyükler

Zeugma Antik Kenti; Gaziantep İli, Nizip İlçesi, Belkıs Köyü sınırları içerisinde yer alan Zeugma Antik Kenti Fırat Irmağı kıyısında yer almaktadır. Yaklaşık 20 bin dönümlük bir arazi üzerine kurulmuştur. Belkıs/Zeugma Antik Kenti; askeri ve ticari bakımdan çok stratejik bir bölge olması nedeniyle tarihin her döneminde önemini korumuş ve tarihin değişik dönemlerinde değişik isimlerle anılmıştır [15]. Kent Fırat Nehri'nin iki yakası üzerine kurulu Apameia ve Seleukeia adlı iki kentten oluşan antik bir yerleşim yeridir. Arkeolojik kazılar ışığında kentin en erken dönemlerinin Epipaleolitik Döneme tarihlendirildiği bilinmektedir [16]. Kentteki öneli kalıntılar Hellenistik ve Roma Dönemlerine aittir. Özellikle Roma Döneminde sanat alanında ilerlemeler olmuş, Zeugma villalarında bulunan mozaikler dünyaca ünlü mozaikler haline gelmiştir [14]. Bu Mozaiklerden en ünlüsü olan Çingene Kızı olarak adlandırılan mozaik ise Gaziantep'in adeta simgesi haline gelmiştir. Zeugma Antik Kentinde bulunan birçok önemli mozaik dünyanın en büyük mozaik müzesi olan Gaziantep Zeugma Mozaik Müzesi'nde sergilenmektedir. Bunun dışında;

Dülük Antik Kenti; Dülük/ Doliche Gaziantep'in 10 km. kuzeyinde Dülük Köyü'nde yer almaktadır. Adı eski bir şehrin adı olmakla birlikte günümüzde bir köyün, tepenin ayrıca bir evliyanın adı olarak anılmaktadır. Antik dönemde Doliche adıyla bilinen Dülük, Yunan ve Roma dönemlerinde önemli din merkezleri arasında yer almıştır. Arkeolojik kazılar sonucu Doliche Antik Kenti'nin Alt Paleolitik döneme ait çakmaktaşı, el baltaları gibi aletler ile mağara, kaya sığınakları ortaya çıkarılmıştır [14]. Dülük ve çevresinde Roma Dönemi'nden kalma kaya ve yeraltı mezarları, mezar anıtları ve çeşitli yapı kalıntıları da bulunmaktadır. Anadolu'nun Paleolitik devrine ait ilk buluntuların görüldüğü alanlardan biridir. Doliche Antik Kenti önemli yol güzergâhları üzerinden ve geçit yeri olmasından dolayı bir çok önemli güce ev sahipliği yapmıştır. Bundan dolayıdır ki Kentte 3 ayrı inanca ait tapınak bulunmuştur. Bunlar: İüper Dolichenus Tapınağı, Teşup Tapınağı ve Mithras Yeraltı Tapınağı'dır.

Diğer önemli Antik Kent ve ören yerleri ise: Yesemek, Zincirli Sam'al Höyük, Tilmen Höyük, Kargamış Antik Kenti, Sakçagözü Caba Höyük, Cıncıklı Ören Yeri'dir.

Dini Mekânlar

Gaziantep'te bulunan dini mekânlar Camiler, türbeler ve kiliseler olarak sıralanabilir.

Camiler

Camilerin birçoğunda Osmanlı mimarisinin izleri görülmektedir. Ahmet Çelebi Camii, Ali Nacar Camisi, Boyacı Camisi, Karagöz Camisi, Kesikbaş Camisi, Kılıçoğlu Camisi, Ömeriye Camisi, Şirvan Camisi, Eyüpoğlu Camisi, Alaybey Camisi, Tekke Camii, Kozanlı Camii, Kurtuluş Camisi

Türbeler

Kara Kabir , Ökkeşiye, Nesimi Türbesi, Pirsefa Hazretleri, Dülük Baba, Şeyh Fethullah Türbesi, Pir Sefa ve Hz. Yuşa Türbesi, Çınarlı Mahmut Baba, Hacı Baba, Memik Dede, Eydi Baba

Kiliseler

Gaziantep birçok medeniyete ev sahipliği yaptığından dolayı, şehirde dini niteliği olan çok sayıda yapının izleri vardır. Ancak bunlarda birkaçı günümüze kadar korunabilmiştir. Kiliselerden günümüze kalan ise; Kendirli Kilisesi, Aziz Bedros Kilisesi, St. Mary Kilisesi ve Nizip Fevkanı Kilisesi'dir.

Kırsal Alanlar

Rumkale: Gaziantep'in Yavuzeli İlçesine bağlı kasaba köyünde bulunan Rumkale, Fırat Nehri ile Merzimen Çayının bitiştiği, Fırat'ın batı sahilinde yüksek ve sarp bir tepe üzerinde yer almaktadır. Kesin olmamakla birlikte kalenin Geç Hitit Dönemi'nde yapılmış olduğu tahmin edilmektedir. Kalede bazı önemli mimari yapılar mevcuttur. Rumkale aynı zamanda İnanç Turizmi açısından önemli bir merkez olup son dönemlerde yapılan çevre düzenleme ve restorasyon çalışmaları sonucunda turistlerin ilgi odağı olmuş ve çok sayıda ziyaretçiye sahip olmuştur.

Dağ ve doğa yürüyüşü, Foto Safari, Oto Safari, Piknik, Fırat Nehri üzerinde olta balıkçılığı, kano yarışları, su sporları vs. yapılabilir.

Dülükbaba Tabiat Parkı

Doğa yürüyüşü, Kamp-Karavan, Bisiklet turları, Piknik, Foto Safari açısından önemli yerdir.

Alleben Göleti

Doğa yürüyüşü, Bisiklet turları, Olta balıkçılığı, Avcılık, Su sporu, Ornitoloji, Piknik yapılan kırsal alandır.

Erikçe Kent Ormanı

Piknik –Kamp ve Karavan, Atlı ve yaya doğa yürüyüşü, Bisiklet turları yapılabilir.

Sofdağı

Yayla Turizmi, Kamp-Karavan, Avcılık, Macera yarışları, Atlı ve yaya doğa yürüyüşü, Foto ve Oto Safari, Macera turları (eğitimci ve rehber eşliğinde) için elverişlidir.

Yamaçoba Köyü Denizin Kuzusu Mağarası

Kaya Tırmanışı (Spor Tırmanışı), Kamçılık, Foto Safari, Geleneksel kaya tırmanışı, Kanyoning, Macera yarışları, Doğa yürüyüşü, Dağcılık eğitimleri, Mağara gezileri, Doğa yürüyüşü yapılabilir. Mağaracılık, Macera turları (eğitimci ve rehber eşliğinde), Mağara çevresinde doğa yürüyüşü ve kampçılık için önemli merkezdir.

Sarıkaya

Kaya Tırmanışı (Spor Tırmanış), Kamçılık, Avcılık, Geleneksel kaya tırmanışı, Kanyoning, Macera yarışları, Atlı ve yaya doğa yürüyüşü, Dağcılık eğitimleri yapılabilir.

Burç Tabiat Parkı

Piknik, Atlı ve yaya doğa yürüyüşü, Bisiklet turları parka değer katmaktadır.

Sakçagözü Şelalesi

Doğa yürüyüşü, Foto Safari, Kamp-Karavan, Bisiklet turları, Piknik.

Hınzırlı Yaylası

Yayla Turizmi, Kamp-Karavan, Avcılık, Macera yarışları, Atlı ve Yaya doğa yürüyüşü, Foto ve Oto Safari, Macera turlarının (eğitimci ve rehber eşliğinde) yapıldığı önemli yerleşim yeridir.

Kargamış Taşkın Ovası, Aşağı Fırat Havzası

Av Turizmi ve Avcılık, Ornitoloji, Foto Safari, Olta balıkçılığı, Doğa yürüyüşü, Piknik için elverişli mekândır.

Tahta Köprü Barajı

Kamp-Karavan -Doğa yürüyüşü, Foto ve Oto Safari, Ornitoloji, Olta balıkçılığı, Avcılık, Piknik yapılabilir.

Kuzuyatağı- Merzimen Çayı

Kaya Tırmanışı (Spor Tırmanış), Kamçılık, Avcılık, Geleneksel kaya tırmanışı, Kanyoning, Macera yarışları, Doğa yürüyüşü, Dağcılık eğitimleri, Mağara gezileri Bisiklet turları, Foto Safari, Macera turları (eğitmen ve rehber eşliğinde) yapılabilir.

Köklüce Kanyonu

Kaya Tırmanışı (Spor Tırmanış 70'e yakın kaya tırmanışı rotası var.) Kamçılık, Avcılık, Geleneksel kaya tırmanışı, Kanyoning, Macera yarışları, Doğa yürüyüşü, Bisiklet Turları, Dağcılık eğitimleri, Mağara gezileri (Güngörmez Mağarası, İkizin Mağarası, Küllü Mağara) önemli görülecek yerlerdir.

Gaffurbaba Tepesi

Doğa yürüyüşü, Kamp- Karavan eğitim amaçlı yamaç paraşütü yapılabilir.

Geleneksel El Sanatları

El sanatları bakımından da zengin olan Gaziantep'te Bakırcılık, Kutnuculuk, Sedefçilik, Kilim Dokumacılığı ve Yemenicilik önemlidir. Kutnuculuk; Gaziantep'e Kurtuluş Savaşı sıralarında gelmiştir. Kutnu dokumacılığı yalnızca Gaziantep'te dokunan ipekli bir dokuma türüdür. Kutnu kumaşı, genellikle yöresel kıyafet olarak kullanılmaktayken; günümüzde çanta, terlik ve perdelik kumaş olarak da kullanılmaktadır. Kutnu kumaşı günlük hayatta kıyafet olarak kullanılsa da güncellenerek kendine yaşam alanı bulmuştur.

Doğal, tarihi ve arkeolojik yapısı kadar geleneksel el sanatları da turistlerin ilgisini çekmektedir. Gelen turistler burada sadece gezmekle kalmayıp, aynı zamanda Geleneksel el sanatlarının sergilendiği Bakırcılar Çarşısında alışverişlerini yapmaktadırlar. **Bakırcılar Çarşısı;** İlde üretilen eşyaları satmak için Osmanlı döneminde yapılmıştır. Gaziantep'teki bakır kapları diğer yörelerdeki bakır kaplardan ayıran en önemli özellik tek parçadan oluşması ve tamamen el emeğine dayanmasıdır. Yurt içi ve yurt dışında satılan bakır eşyaların çoğu Gaziantep'ten gitmektedir. Turistik mekânda günlük kullanılacak bakır kap- kacakların yanı sıra süs eşyaları, yemeniler, sedef kakma eşyalar satılmaktadır. Yerli ve yabancı turistler tarafından en çok ziyaret edilen yerlerden biridir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Alternatif turizm çeşitlerinden olan kırsal turizm, dağ, yayla ve eko-turizm gibi faaliyetlerin gelişiminde önemli rol oynayan turizm çeşididir. Bu turizm çeşidinde önemli olan tarım ve hayvancılık, balıkçılık, kümes hayvancılığı, ormancılık gibi faaliyetlerin bırakılmaması ve yöredeki mimari doku, geleneksel el sanatları ve kültürel miras değişikliği bozulmadan korunmasıdır.

Gaziantep'te kırsal alanların korunması, çevre düzenlemelerin yapılması, propaganda ve reklam araçlarından yararlanarak, turistlere sunulması ilin kırsal turizm açısından gelişmesini sağlayacaktır. Bunun yanı sıra ilde turistik ürün ve hizmetlerin tanıtılmasıyla ilgili profesyonel çalışmalar yapılmalıdır. Kırsal turizmin tanıtılıp sevdirmesi için yöresel, bölgesel ve ülke çapında kolektif çalışılması ve kırsal turizmde alt yapı, kredi, tanıtım gibi çalışmalar için yatırımların olması gerekmektedir. Kırsal alanlarda fiyatların eşit ve yeterli ölçüde olarak, kültürel yapı bozulmadan turistlerin zevk, istek ve alışkanlıklarına hitap edilmelidir. Konaklama kalitesi her zaman düzeyini korumalı, tesis ve

hizmet türleri çeşitlendirilmelidir. Ulaşım, konaklama ve yeme-içmeyle ilgili ücretler yeterli düzeyde tutulmalı ve turistlerin kaldığı sürece harcama yapmasını sağlayacak bir politika izlenmelidir. Kırsal turizmde ekonomik anlamda sonuçlar elde etme, arz kabiliyetine bağlıdır. Bunun için Gaziantep'te özellikle kırsal alanlar turizme kazandırılarak; tanıtımı, altyapı ve üst yapı gibi çalışmalar yapılmalı, bu doğal güzellikler turistlere en iyi şekilde hizmet vermelidir.

KAYNAKÇA

[1] Yallagöz, T.D., Alternatif Bir Turizm Çeşidi Olarak Kırsal Turizm: Çanakkale Bölgesi Ayvacık Yöresi Uygulaması, Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (2010), pp. 2-6.

[2] Emiroğlu, B.D., Kazdağı Yöresinde Yaşayan Yerel Halkın Kırsal Turizme Bakış Açısının Değerlendirilmesi: Adatepe ve Mehmetalan Köyleri Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (2013), pp. 3-31.

[3] Soykan, F., Kırsal Turizm ve Türkiye Turizmi İçin Önemi", Ege Coğrafya Dergisi (2003), 12, İzmir, 1-11, pp.68.

[4] Ahıpaşaoğlu, S. ve Çeltek, E. Sürdürülebilir Kırsal Turizm, Gazi Kitabevi (2006), pp. 12-67.

[5] Özkan, E., Türkiye'de Kırsal Kalkınma Politikaları Ve Kırsal Turizm, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (2007), pp. 83-103.

[6] Çolak, O., Turistik Ürün Çeşitlendirme Kapsamında Kırsal Turizm Ve Kırsal Turizm İşletmeciliği: Şirince Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menders Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (2009), pp. 46.

[7] Kiper, T., Safranbolu Yörükköyü Peyzaj Potansiyelinin Kırsal Turizm Açısından Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (2006), pp. 34-69.

[8] Çetinkaya Karafaki, F. ve Yazgan, M.E. Kırsal Turizm Kavramsal Yaklaşım, Kırsal Turizmin Önemi ve Etkileri, Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi (2012), Sayı: 2 (2), s. 55-58.

[9] Uçar, M., Kırsal Turizmin Sosyo-Ekonomik Yapıya Etkisi Ve Fethiye Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (2010), pp. 60.

[10] Morgül, Ş.M., Trakya Bölgesinde Kırsal Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesine İlişkin Analiz: Kırklareli Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Bilimler Enstitüsü (2006), pp. 63-65.

[11] Özdemir Yılmaz, G. Ve Kafa Gürol, N., Balıkesir İlinin Kırsal Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2012, Sayı: 14 (23), s. 11-29.

[12] <http://www.kalkinma.gov.tr/Pages/KalkinmaPlanlari.aspx>

[13] Öztürk, A.S., Antalya Körfezi Batısında Kırsal Turizm: Potansiyel Ve Geliştirme Stratejisi, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (2010), pp. 36.

[14] GTO (2012) "Gaziantep Turizm Raporu", Gaziantep, pp. 8-11.

[15] <http://www.gaziantepkulturmudurlugu.gov.tr>

[16] Özpallabıyıklar, S., Gaziantep: "Dört Yanı Dağlar Bağlar", İstanbul 2007, YKY, pp. 55-31.

[17] Yüksel, M.F., Gaziantep İlinde Doğa Turizmi Master Planı(2013), 2013- 2023, Gaziantep

[18] Arıkan, İ. , Kırsal Turizm, Gazi Kitabevi (2006), Ankara

[19] Çeken, H., Bir Alternatif Turizm Türü Olarak Kırsal Turizmin Gelişimini Etkileyen Faktörler ve Kırsal Turizmin Etkileri, Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi (2012), Sayı: 2 (2) , s. 11-16

[20] Kaypak, Ş., Ekolojik Turizm Ve Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi (2012), Sayı: 14 (22), s. 11-29

[21] Mıkaelı, M. ve Memlük, Y., Kırsal Turizm ve Kültürel Turizmin Bütünleşmesi ve Kırsal Sürdürülebilir Kalkınma, Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi (2013), Sayı: 3 (7) , s. 87-91